D. O. M. F.

PROBLEMATA

HAEC EX PRAECIPVIS MEDICÆ FACVLTATIS DOGMATIBVS DECERPTA,

A IOANNE ZEMELIO CONINO POLONO

Publicè disputanda proponuntur Patauij.

Patauii, Laurentius Pasquatus Excudebat, 1575.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOMINO IOANNI GNIAZDOVVSKI, DIVINA CLEMENTIA

Abbati Mogilnensi, Domino suo obseruãdiss. salutem & felicitatem optat.

Tatim ex eo tempore, quo singu larem tuum animum, quem erga omnes litterarum cultores circumfers; pro tua insigni humanitate ad mea restituẽda studia, prorsus iam tũc labentia, Reuerẽde Domine, conuertisti: ardens quadam perpetuaq́; testandæ meæ apud te gratitudinis explicandiq́; erga te studij, animum meum incesſit voluntas. non quòd putarem te ullam in spem referendæ gratiæ, tua beneficia conferre unquam, apud te statuisse; qui inuictam magnitudinem animi tui secutus, liberalitate, sine quauis expectatione ullius fructus, utaris; sed ut, si non abunde, saltem aliqua ex parte meam obstrictam tuis beneficiis memoriam tibi declararem. Ecce uerò tandem primùm mihi ad id faciendum aliqua est oblata occasio. cum enim nunc in decursu eius temporis, quòd hic aquirendis medi-

cinæ institutis fato præfixum habui, anteacti laboris mei rationem mecum inirem; atq; ideò in latissimos eorum campos, per compendium recognoscendos excurrerem; collegi quædam ex maximè eius præcipuis Theoremata, partim ut ex illis recordationem aliorum mihi pararem; partim ut futuri mihi in medendo usus aliquando, quasi præcipua signa essent; præsertim si arcana, quæ iis tenētur recōdita, suis nodis, publica eorum, qui mecum in eodē uersarentur studiorum cursu, disceptatione, fierent enodata ac definita. Quoniam uerò in his meis studiis ita sum uersatus; ut maximam illorum partē, tuis beneficiis acceptam referre debeam; ideo & hæc illorum qualiacumq; indicia tibi nunc offero, ut meæ uoluntatis erga tuam beneuolētiam sint apud omnes interea argumentum: nam quod reliquum tempus spectat, id sine perpetuo augmento obseruātiæ meæ erga te nullum erit. Vale.

Reuerendæ t. d.

Cliens addictiss:

Ioannes Zemelius.

1 Edicina est ars (& ea quidem magna, ut Plato author est in Phædro) sanitatis tuendæ, si adsit; recuperandæ, si absit.
2 Eam in effectiuis esse putamus; illis tamen quæ non e nouo aliquid exædificant, sed restituunt deprauatum.
3 Subiectum illius est corpus humanum, quatenus tamen salubre uel insalubre.
4 Scopus autem sanitas.
5 Prima uerò principia ab experientia.
6 Nec tamen hinc dicimus experientiam in medendo antecellere rationi.
7 Imò præcipuos ex eius authoribus esse asserimus eos, qui propter usum rationis Rationales dicti sunt.
8 Vniuersam medicinam in agendo positam esse confitentes, contineri eam rerum naturalium, non naturalium, et præter naturam, cognitione defendimus.

EX REBVS NATVRALIBVS.

9 Res naturales uoco, quæ uel partes corporis humani sunt, ut Elementa, Spiritus Humores, Solida uel eiusdem partibus in sunt: ut Facultates et Temperies: uel a partibus proficiscuntur: ut Actiones.
10 Elementum est pars minima compositi
11 Ea sunt quatuor, Ignis, Aer, Aqua, Terra.
12 Ex quibus secundum totam substantiam mixtis et transmutatis prodit mixtum.
13 Primæ uerò qualitates, quæ illis in suo extremo excessu insunt, fiunt præcipuæ causæ illorũ transmutationis.
14 Humor est corpus liquidum.

15 Humores in corpore humano, secundum naturam quatuor sunt tantũ: Sanguis, Pituita, Bilis flaua, & Nigra.

16 Solida sunt partes magis terrestres & seminares, ad se & alia continenda fabricatæ ut os, cartilago.

17 Ex his similares ad commeationem cùm suis partibus dicuntur: contra instrumentariæ:

18 Sic & actio omnis propria est similarium.

19 Ex partibus autem corporis quatuor sunt principes: cerebrum, cor, iecur, testes.

20 Et ab his, quæcumq; est facultas in animali, procedit.

21 Spiritum dicimus substantiam existentem in corpore tenuissimam, subtilissimam, lucidam, leuemq;, ex subtiliori parte sanguinis & solidorum euaporatione genitam, ad deferendam uirtutem à partibus principatum obtinentibus, ad reliquas, ut edere actiones possint.

22 Et hic ut triplex est: Naturalis, Vitalis, Animalis: ita uicem inter se permutationis isti habent, ut Naturalis sit materia uitali; uitalis animali.

23 Ad Vitalis & Animalis generationem accedit ut materia Ambiens, qui tum per arterias in uniuersum diffusas, tum per instrumenta respirationis attrahitur ad cor; ad cerebrum uero per meatus olfactorias.

24 Temperies est status mixti secundum calidum, frigidũ, humidum, & siccum.

25 Temperies octo esse tantum dicimus; quatuor simplices, quatuor complicatas.

26 Porro corpus humanum ex omnibus suis cognatis magis est temperatum.

27 Partes autem eius, cum dicuntur esse tales I, ita re uera sunt, si ad se conferantur; ut:

28 Ex principibus frigidum est cerebrum: calidi testes: calidius hepar: calidissimum cor.

29 Ex similaribus calida caro, calidior uena, calidissima arteria. Frigidissima ossa minus his cartilagines, quas nō æquant frigiditate ligamenta, nec ista nerui.

30 Inter hæc omnia temperata cutis, maximè uerò quæ est uolæ manus.

31 Ex contentis calidissimi spiritus; & horum præcipuè uitales.

32 Ex humoribus calidissima flaua bilis: haud ita sanguis: Frigidissima Melancholia, minùs pituita: siccissima melancholia, non tantopere bilis: humidissima pituita, quam humiditate non assequitur sanguis.

33 Facultatem. Dispositionem esse naturalem ad perficiendum aliquem motum asserimus,

34 Quatuorq; istas esse compertum est: Generatiuam, Nutritiuam, Vitalem et Animalem.

35 Animalis cum triplex sit: Princeps, Sentiens, et Motrix: Prĩcipisq; sint tres species; Imaginatiua, Ratiocinatiua, et Memoratiua; ita de harum omnium loco decernimus, ut omnes hæ commune principium et domicilium habeant ipsum cerebri corpus; Imaginatiua tamen in eius anteriori uentriculo, Ratiocinatiua in medio, Memoratiua in posteriori magis resideat. Sic & Motiua & Sentiens toti quidem inest cerebro, magis tamen hæc anteriori illustratur illa posteriori eius parte: ut earum Sentiens neruis magis utitur mollibus; Motiua duris.

36 Vitalis cor sibi usurpat, & arterias, quæ ab illo oriuntur: & ea cum sit duplex: concupiscens & pulsans;

37 Hæc per spiritus motu dilatationis & constrictionis fu-

ſos uitam omnibus animalis partibus præſtat actu, qui bus prius inerat potentia:

38 Illa facultates principes & totum commouet ad aliquid fugiendum & appetendum.

39 Nutritiua in hepate reſidet, à natura ad conſeruandum & augendum indiuiduum parata.

40 Ad quod ibidem quatuor illos humores genitos tãdem per uenas illinc ortas ad reliquum tranſmittit corpus.

41 Ineſſe tamen omnibus partibus attrahendi alimenti facultatem non dubitamus, qua mediante alimenti fit ꝑ uniuerſum diſtributio.

42 Habet autem Nutritiua alias ſibi miniſtras quatuor; Attrahentem, Retinentem, Concoquentem, & Expellentem: quarum Attrahens conuenientem materiam alimento appetit, Retinens ad tempus concoctioni debitum continet, Expultrix protrudit excrementa, Concoctrix in ſubſtantiam conuenientem permutat.

43 Habent uerò hæ in uentriculo quaſdam peculiariter ſibi inſeruientes partes; ut Attrahens uillos longitudinales; Retinens obliquos; Expellens tranſuerſos; Concoctrix ſiue chyli efficiens posſidet occultã ipſius uentriculi formam.

44 Generatricis locus eſt in teſtibus; munus conſeruare ſpeciem.

45 Porrò ad generationem indiuidui aſſerimus concurrere neceſſariò ſemen uiri & mulieris ſecundum omnes ſui partes permixtum, ut agens: ſanguinem uerò menſtruum, ut patiens magis.

46 Actio eſt motus actiuus qui à facultate procedit; proinde tot ſunt actiones quot facultates.

47 Res non naturales sex tantum statuimus: Aerem, Cibum & Potum, Somnum & uigiliam, Motum & quietem, Inanitionem & repletionem, Animi perturbationes: easq; sic dici per modum intentionis secundæ.

48 Cum uerò in Aëre potissimum substantia, qualitas, & permixta considerentur: hæc ex tribus precipuè sumi asserimus; Solis propinquitate uertici nostro, Situ loci, & uentorum accessu.

49 Sed aer qui sit substantia subtilis, inter calidum, & frigidum; humidum & siccum temperatus; idemq; lucidus, nec prauæ alicuius qualitatis particeps, tempẽratis & sanis est saluberrimus: ægris uero cõuenit qui sit contrarius illorum morbo, uel causæ morbi. Sanitatem enim similibus conseruari, morbos per contraria remoueri in confesso est omnibus.

50 Ad aerem regiones, tempora anni, & constitutionem referentes, existimamus quartum clima esse temperatissimum;

52 Ver autem calidum & humidum absq; excessu; ac proinde falubre.

52 Constitutionem calidam & siccam maximè exitiosam.

53 Cibus & potus est materia alimenti.

54 Potus tamen aquæ est tantum alimenti uehiculum.

55 Vinum uerò confertim alit, præsertim meracum dulce.

56 Cum autem in omni cibo maximè obſeruanda ſint hæc:ſubſtantia conueniens,quantitas,qualitas ,aſſumendi ordo & tempus;aſſerimus ſanis conuenire illum cibum,qui ſit ſubſtantiæ tenuis, facilis coctionis,reſpondens temperaturæ & ſapori ſumentis, & ſi in eo aſſumendo mollia præcedant;ſiq; capiatur hora famis uel conſuetudinis;nec ultra quàm uis concoctrix ferre poſſit.

57 Secus de cibo ægrorum decernimus,debet enim is robori uirtutis illorum,morbi naturæ,& cauſæ,& motui conuenire atq; ex ægrorum patientia metiendus eſt:proinde.

58 Virtute debiliori exiſtente, cibus paulò copioſior eſt exhibendus.

59 Et febricitantes cibis frigidis & humidis alendi ſunt.

60 Vt in morbis acutis & propius ſtatum tenui uictu eſt utendum:in chronicis & longè ante ſtatum pleniori.

61 Nec ſaporem ægrorum ullatenus negligendum putamus,ſed iucundiora,licet ſint deteriora,paulo melioribus,ſi ab illis reſpuantur,ſunt anteferenda.

62 Si uerò ſanis bis in die ſumendus eſt cibus, cænam copioſiorem debere eſſe prandio affirmamus.

63 Ægri tamen uel in declinatione,uel longè ante exacerbationem,aut hora qua ad cibos ſumendos ſani utebantur,cibum ſumant,ut in febribus concluſis.

64 Motus corporis,quem nomine exercitationum dicũt medici,præſtat robur membrorum,expeditos reddit ſpiritus ad mouendum,caloremq; naturalem auget; debito tamen tempore & menſura adhibitus.

65 Tempus uerò illi commodisſiumm iudicamus inſtan

te hora cibi & urgente appetitu.

66 Mensuram, donec uires se aliquantulum grauari ostendant.

67 Quies autem immodica suffocat calorem.

68 Somnus est animalium facultatum, potissimum uerò Sentientis & Mouentis quies, propter calorem naturalem in coquendis humoribus & acquireudo proprio alimento occupatum.

69 Et quoniam in somno, tempus, duratio, forma decubitus & in somnia obseruanda sunt, iudicamus nocturnum post cœnam duabus inchoatum horis omnium esse commodissimum; ut diurnum, & potissimum à prandio, exitiosum.

70 Durare uerò somnus debet ad exitum concoctionum.

71 Decubitusq; in eo primò in latus dextrum, deinde in sinistrum esse debet.

72 Sed insomnia potissimum ea in obseruationem capi debent, quæ nequeunt ad præcedentem meditationis statum reduci, quale illud erat, natare in piscina sanguinis: Vigiliæ dissipant calorem naturalem, & fiunt causa cruditatum.

73 Repletionem dicimus ubi uel uasa supra debitum terminum extenduntur, uel uirtus copia alicuius grauatur.

74 Vnde fieri repletionem à cibis & humoribus, cui sit dubium?

75 Omnem repletionem cum inanitio tollat, magis tamen plethoram tollit uenæ sectio, tandem hirudines & cucurbitulæ; cacochymiam uerò medicamentum purgans.

76 Sunt tamen & alia quæ inaniunt, ut Exercitatio, Somnus, Fames, Balnea, Sudores, Venerea, Frictiones.

77 Animi perturbationes, quæ ſunt principis facultatis inordinati motus ab aliquo externo, magnarum alterationum corporis defendimus eſſe cauſam: nam.

78 Timor & mœror ad centrum cogendo calorem eum ſuffocat.

79 Lætitia ad circumferentiam eferendo eundem diſſipat:

80 Ira facit igneum.

DE REBVS PRÆTER Naturam.

81 Præter naturam id eſt, quod uel naturæ uim infert, eiusq; functiones interturbat; & id modò per ſe, ut morbus: modò interuentu alterius, ut cauſa: uel qđ uim naturæ illatam ſequitur, & oſtendit, ut ſymptoma.

82 Hæc ſi in diſpartitos ſint mittenda locos, morbus magis reſidet in ſolidis; cauſa in cōtentis; ſymptoma in iis quæ utraq; horum conſequuntur.

83 Cauſa morbi eſt affectio præter naturam, ſua ſponte aliquid conferens ad morbi generationem: & hæc quidem

84 Materialis, eſt corpus humanum.

85 Formalis, ipſa diſpoſitio praua in corpus impreſſa.

86 Finalis, priuatio effectus debiti naturalis.

87 Efficiens, quicquid corpus à proprio ſtatu ſit aptum amouere. Et harum cum quædam ſint congenitæ, quædam aſciticiæ: non abſurdum eſſe arbitramur aſ-

ferere, quòd
88 Parentibus nō minus in morbos insitu naturæ, quàm in possessiones legum iure succedamus.
89 Morbum dicimus esse dispositionem præter naturam, lædentem operationes primò, & per se.
90 Eius autem posse demonstrari genera tria tantum: scilicet Intemperiem, Malam conformationem, & Continui solutionem.
91 Ex quibus intemperies est propria partibus similaribus: praua conformatio instrumentariis, utrisq; autem solutio continui.
92 Ex morbis calidis sine materia, est febris Ephemera: ut cum materia est febris putrida.
93 Ex frigidis sine materia, est congelatio consecuta simplicem algorem: cum materia ut paralysis cum pituita:
94 Ex humidis sine materia, ut mollities & laxitas: cum materia, ut Asthma.
95 Ex siccis sine materia, ut spasmus ab inanitione: cum materia, ut Cancer.
96 Ex praua conformatione sunt, adnatæ partes, abolitæ, incuruæ, breues, leues, & asperæ.
97 Solutio continui patet sensui.
98 Atque hic Febrim dicimus esse intemperiem calidam procedentem principaliter a corde per arterias & uenas, lædentem operationes.
99 Febrium uerò tantum tria sunt præcipua genera: Ephemerum, Putridum, & Hecticum; idq; pro ratione subiectorum, quibus insunt: ut est spiritus, humor, & solida.
100 Quorum Ephemerum a causa primitiua oritur: Putri

dum ab antecedente, Hecticum aliquando ab his aliquando singulis, aliquando utrisque præcedentibus.

101 Putridarumq; cum sint aliæ continuæ, aliæ intermittentes: has affirmamus oriri ab humoribus putrescẽtibus extra uenas; illas, si iidem putrescant in uenis.

102 Exacerbationes uerò illarum sequuntur occultam putrescentium humorum naturam, ut Quotidianæ naturam sequuntur pituitæ, Tertianæ bilis, Quartanæ melancholiæ.

103 Quòd autem in Hecticis nullus sentitur calor, id fit, quoniam solidæ partes æqualiter sunt calefactæ.

104 Cæterum cum in quouis morbo motus magnopere attendatur; ob id etiam hi in acutos & chronicos disiuncti sunt. Acutiq; dicuntur qui sua tempora celerrime pertranseunt cum ægri periculo: quod genus est Febris ardens, Apoplexia, Angina: Contrarii sunt his chronici, ut Artritis &c.

105 Morborum uero sunt quatuor tempora: Principium, Augmentum status, Declinatio: & horum declinatio est tutissima, in qua nulli moriuntur.

106 Symptoma est affectus præter naturam sequens morbum. Et hoc in tres abit ordines: Actiones læsas, Qualitates Excrementaq; corporis mutata.

107 Primi generis sunt; ut in facultate Principe, Phrenitis, Melancholia, Obliuio: in Motrice Apoplexia, Epilepsia, Paralysis, Tremor: In Sensatrice Stupor, cæcitas, praua uisio & comminuta. In uitali Syncope. Asphixia, pulsus intermitens debilis, paruus, rarus, tardus. In naturali Apepsia, Diarrhæa debilitas hepatis.

108 Secũdi generis est Icterus flauus & niger, Leucophle-

gmatia, Morphæa: amaror linguæ.

109 Vltimi Excretio ſanguinis nociua, uomitus intempeſtiui, nigri, ſordidi, continentes aliquas uaſorum partes. Deiectiones uirides, cruentæ, pingues cum ramentis inteſtinorum; Vrinæ nigræ, uirides, albæ fœtidæ, cum calculis, arenulis, pilis: Sputa nigra, liuida, craſſa: ſanguinea, purulenta, ſalſa, fœtida, multa; cum bronchiis: Sudores nimii, frigidi, cruenti, ſalſi, flaui, unius partis;

110 Dolor autem eſt ſymptoma præcipuè facultatis tactilis, ſequens perpetuo ſolutionem continui.

111 Huc etiam morborum ſigna referimus; omnia namq; illa uel a ſymptomatis uel cauſis oriuntur.

112 Sed ex cauſis, primitiuæ maxima ſunt indicia ſuorum affectuum: ut affluentia cibi & potus, intermiſſio euacuationum teſtatur adeſſe repletionem: Sic labor, uigilia, nimii fluxus, inanitionem.

113 Ex ſymptomatis uerò ante alia id præſtant læſiones actionum propriarum.

114 Vt errare mente, obliuiſci, pati quid uicii in motu, uirtutes animales & cerebrum affici abundè oſtendit.

115 Nec diſſimili ratione pulſus uicia: ut auctio a mediocritate & diminutio, uelocitas, tarditas, crebritas, raritas, inæqualitas, intermiſſio, Aſphixia detegunt uicia facultatis uitalis, ſimulq; cordis & inſtrumentorum, quæ his inſeruiunt.

116 Sic concoctiones uentris uel abolitæ uel diminutæ uel deprauatæ indicio ſunt uentriculi facultatem laborare: ut ſucci flatulenti commonent nos hepatis uirtutē eſſe in periculo.

117 Excremēta etiam mutata affectuum ſunt teſtimonia,

sine controuersia; & quidem eorum etiam, qui sunt corporis totius maximè uerò partium, à quibus proximè egrediuntur.

118 Vt urina totius aliquando, sed sæpe iecoris, uenarum arteriarum, renum, uesicæq; statum prodit.

119 Feces de intestinis magis, post de uentriculo, tum de hepate porrigunt indicium.

120 Sudores quid sit in ambitu corporis demonstrant.

121 Sputa capitis, si simpliciter exeant; si cum screatu; faucium; si cum tussi, pulmonis constitutionē referunt.

122 In his autem omnibus cùm quinq; in uniuersum obseruentur; scilicet substantia, quantitas, qualitas, contenta, & modus excernendi; si hæc sint commoderata optimum indicant partium, a quibus proficiscuntur, & tandem totius, statum:

123 Vt urinæ nec crassæ nec tenues, subflauæ, non fœtidæ, respondentes quantitati ingestorum, absq; contentis a naturali statu recedentibus, siq; sine molestia & debito tempore exeant, bonam hepatis & eorum, quæ diximus constitutionem afferunt.

124 Sedimentum uerò in urinis sanorum non necessariò requiritur, ut idem si sit album, leue, æquale, in ægris optimum est concoctionis indicium.

125 Contra urinæ tenues, albæ cruditatis sunt testimonia: ut nigræ, uirides; nisi per crisim tales euadant, demori calorem naturalem ostendunt:

126 Sic color corporis citrinus uitium hepatis, obstructionemq; meatus fellei; niger lienem pati, ostendit.

127 Ex iisdem etiam fontibus petuntur indicia eorum, quæ consequuntur morbos, ut est Sanitas, Mors, Crisis.

Cum

128 Cum uerò recta Curandi ratio progressa per contraria, sita sit in inueniendo per indicationes quid sit agendum, quantum, quomodo, quando, ubi agendum: hæc quidem omnia principaliter indicantur a tribus; morbi natura, ægrotantis uirtute, & ambiente: tamen

129 Quid sit agendum, prodit maximè ex natura affectus;

130 Quantum, agendum, a uirtute ægri & illi coniunctis, qualis est sexus, ætas, consuetudo, genus uitæ.

131 Quando agendum, a temporibus morbi.

132 Quomodo agendum, ex ægri consuetudine & proprietate singulari.

133 Vbi agendum a loco, in quo & per quem fieri debet operatio, quæ ex situ & colligatione partium percipiuntur.

134 Hæc autem cum perficiantur tribus instrumentis: Victus ratione (de qua satis in rebus naturalibus) Manuum opera, & Medicamentis:

135 Medicamentum dicimus id, quodcumq; adhibitum uincit corpus.

136 Concurrit tamen ad effectum medicamentorum calor natiuus, qui dum in illa agit, ut ea in suam substantiam permutet, facit ea talia actu, cum prius fuerint potentia.

137 Quæ uerò ex his sunt purgantia cum delectu: qualis Colocintis quæ deiicit pituitam, Scamoneum bilē, Helleborus niger melancholiam, hæc ita purgant occulta & speciali proprietate simili iisdem humoribus.

138 Venena uero omnia sunt, quæ propria sua natura humanæ uitæ aduersantur.

139 Operationem autem manuum, siue Chirurgiam pendere ab exercitatione & usu agendi cuiq; patere arbitramur.

VIRTVS EXCITAT ET VINCIT INVIDIAM

Diſputabuntur uerò in Florentisſimo Pataui no Gymnaſio, ſub felicibus auſpiciis Magnifici ac generoſi uiri Domini D. SANCTIFLORII MVNDELLÆ Brixienſis in Magnifica Philoſophorum ac Medicorum uniuerſitate Subſtituti præclarisſimi. Anno MDLXXV. Menſe Maij, Die XV. Hora XII.

Nic.Gal.Vic.
Fr. Maximianus Beniamus Inq. uidit & admiſit.